

СЕКЦІЯ 1

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2024-53-1>

УДК 338.48

Герасименко Т.В.
кандидат геологічних наук, доцент
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5437-437X>
E-mail: Herasymenko.T.V@nmu.one

НАПРЯМИ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КОЛЕКТИВНИХ ЗАСОБІВ РОЗМІЩЕННЯ У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Проаналізовано результати діяльності колективних закладів розміщення, включаючи попит на їхні послуги, рівень завантаженості та динаміку розвитку. Розглянуто напрями й тенденції розвитку колективних засобів розміщення у Дніпропетровській області. Проведено аналіз ефективності інвестицій у сектор «Тимчасове розміщення» та визначено їхній вплив на обсяги реалізованих послуг. Виявлено кореляцію між загальними регіональними інвестиціями та розвитком туристичної галузі, а також обмежену ефективність специфічних вкладень у цей сектор. Обґрунтовано необхідність диверсифікації послуг, орієнтованих на фізичне та психічне здоров'я клієнтів, як ключового напрямку підвищення конкурентоспроможності. Запропоновано шляхи вдосконалення інвестиційної політики для сталого розвитку туристичної інфраструктури регіону.

Ключові слова: туристична інфраструктура, колективні заклади розміщення, завантаженість, потужність закладів розміщення, інвестиції, післявоєнне відновлення, економічний розвиток.

Herasymenko Tetyana. DIRECTIONS AND TRENDS OF DEVELOPMENT OF COLLECTIVE FACILITIES IN DNIPROPETROVSK OBLAST

The directions and trends of development of collective accommodation facilities in the Dnipropetrovsk region, which are an important indicator of the state of the tourism industry in the region, are considered. The results of the activities of collective accommodation facilities, in particular the demand for their services, the level of occupancy and the dynamics of development, are analyzed. The effectiveness of investments in the "Temporary Accommodation" sector and their impact on the volumes of services sold are assessed. A significant correlation between general regional investments and the development of the tourism industry (correlation coefficient 0,743) is revealed, which emphasizes their important contribution to the formation of the economic base of the region. However, specific investments in the "Temporary Accommodation" sector have a weak correlation with income indicators (correlation coefficient 0,0002), which indicates a low direct impact of such investments on the development of the industry. This may be a consequence of insufficient investment volumes or longer terms for the manifestation of their effectiveness. The need for diversification of services aimed at meeting the modern needs of tourists is substantiated, in particular through the implementation of programs for the physical and mental recovery of clients. The importance of developing specialized services, such as health programs, physiotherapy, meditation, art therapy, yoga, psychological trainings and other activities aimed at supporting the health and psychological balance of tourists, is emphasized. Such services can help attract new clients and ensure the competitiveness of accommodation establishments in the difficult post-war period. The importance of state support through a stimulating investment policy, the creation of hotel business development funds, the introduction of preferential lending conditions for the modernization of establishments and the development of partnerships between the public and private sectors is emphasized. The integration of international experience is recommended to increase the efficiency of the tourism industry, in particular in the organization of recreational and health programs. It is concluded that the effectiveness of collective accommodation facilities depends on a harmonious combination of regional and targeted investments in tourism infrastructure, which will allow achieving sustainable growth of the tourism industry and the economy of the region as a whole. The article focuses on the need to adapt tourism services to new challenges, ensuring a comfortable stay for tourists and supporting their health.

Key words: tourist infrastructure, collective accommodation establishments, loading, capacity of accommodation establishments, investments, post-war reconstruction, economic development.

Постановка проблеми. Колективні заклади розміщення (КЗР) є невід'ємною частиною регіональної туристичної інфраструктури, оскільки забезпечують базові потреби туристів у проживанні, створюючи комфортні умови для їх перебування. До

таких закладів належать готелі, хостели, пансіонати, кемпінги, бази відпочинку та санаторії, які пропонують різні формати послуг, залежно від запитів клієнтів і регіональної специфіки. Вони не лише сприяють задоволенню попиту туристів, але й відіграють важливу роль у розвитку місцевої економіки.

Окрім забезпечення робочих місць, заклади розміщення стимулюють зростання пов'язаних галузей, таких як транспорт, громадське харчування, роздрібна торгівля та сфера розваг. У регіонах з високим туристичним потенціалом сучасні заклади розміщення можуть зацікавлювати інвесторів, сприяючи розвитку локальної інфраструктури. Наприклад, готелі преміум-класу здатні привертати бізнес-туристів для проведення міжнародних заходів, а бюджетні заклади розширюють можливості для організації молодіжного туризму.

Також колективні заклади розміщення впливають на імідж регіону, формуючи його туристичну привабливість. Якість сервісу, унікальні послуги, наприклад, тематичні готелі або екологічно орієнтовані кемпінги, створюють позитивний досвід для відвідувачів і сприяють формуванню постійного потоку туристів. У контексті сталого розвитку такі заклади дедалі частіше впроваджують екологічні практики: енергоефективні технології, системи переробки відходів, використання локальних продуктів.

Таким чином, колективні заклади розміщення є важливим елементом регіональної туристичної інфраструктури, що забезпечує економічний, соціальний та екологічний вплив. Їхній розвиток сприяє трендам підвищення конкурентоспроможності регіонів на туристичному ринку, створює можливість для залучення нових туристичних потоків і формує позитивний досвід перебування, формування позитивної емоції серед відпочиваючих людей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку колективних засобів розміщення стало об'єктом досліджень багатьох науковців, що обумовлено важливістю цього сегмента для розвитку регіональної туристичної інфраструктури та економіки. Зокрема, Басюк Д.І. і Розметова О.Г. у своїй роботі аналізуючи сучасні тенденції розвитку готельного господарства України, звертають увагу на необхідність інноваційного підходу до управління сегментом розміщення з метою підвищення його конкурентоспроможності [1].

Басюк Д.І., Івченко Л.О., Ткачук Н.А. та Верес К.О. досліджують вплив макроекономічних факторів на розвиток готельного господарства в Україні, акцентуючи увагу на залежності цієї галузі від економічної стабільності та інвестиційного клімату [2]. Бондаренко Ю.Г. і Кулиняк І.Я. розглядають діяльність колективних засобів розміщення в контексті рекреаційної сфери, наголошуючи на їх значенні у формуванні регіонального туристичного продукту [3].

Капліна Т.В., Капліна А.С. та Тагільцева Я.М. проводять моніторинг стану підприємств готельного господарства України, приділяючи особливу увагу Полтавському регіону, хоча їхні висновки мають загальнодержавне значення, зокрема для оцінки ефективності роботи таких підприємств [4]. Матвійчук Л., Лепкий М. та Молнар-Бабіля Д. здійснюють регіональний аналіз розвитку готельного господарства в Україні, виділяючи ключові тренди та регіональні відмінності, які можуть бути актуальними і для Дніпропетровської області [5].

Використання засобів розміщення в рекреаційній діяльності з акцентом на їх важливість для забезпечення якісного туристичного обслуговування викладена в працях Новікової Н.І. [6]. Аналіз динаміки розвитку готельних підприємств в Україні дозволяє визначати перспективи цього сегмента в умовах економічних змін наводиться в роботах Олійник О.С. [7]. Фролова Н.О. та Вольва В.О. проводять статистичний аналіз функціонування підприємств готельного господарства, методика якого дає змогу оцінити їхню ефективність та конкурентоспроможність [10].

В цілому проблематика розвитку колективних засобів розміщення широко висвітлена в науковій літературі, з акцентом дослідників на важливості адаптації управлінських підходів та інвестиційної політики для забезпечення стійкого розвитку туристичної інфраструктури.

Метою статті є комплексний аналіз тенденцій розвитку колективних засобів розміщення в Дніпропетровській області. Стаття спрямована на вивчення та оцінку сучасного стану засобів розміщення, їхнього впливу на регіональну туристичну інфраструктуру, визначення основних проблем і перспектив розвитку, а також аналіз взаємозв'язку між економічними, соціальними та інвестиційними факторами, впливаючими на розглянутий сегмент ринку.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Готельне господарство

кожного регіону завжди виступає визначальним чинником розвитку туризму. Його ефективне функціонування є індикатором позитивних змін в економіці, важливою передумовою інтенсифікації міжнародних зв'язків та інтеграції у світове співтовариство. Пріоритетним завданням розвитку сфери туризму є доведення якості послуг розміщення до міжнародних стандартів і вдосконалення туристичних технологій, впровадження нових видів і форм обслуговування, що дозволить повною мірою задовольнити потреби гостей.

Важливість основної складової туристичної інфраструктури та її формування, як визначального потенціалу для розвитку туризму розглянута на прикладі Дніпропетровської області. Регіон пропонує широкий вибір готелів, баз відпочинку та інших об'єктів, які відповідають потребам різних категорій туристів – від ділових мандрівників до відпочивальників. Розвиваючи сферу гостинності та завдяки вигідному географічному положенню, зручному транспортному сполученню і багатому історико-культурному спадку, область має всі можливості для залучення все більшої кількості туристів.

Обласний центр Дніпропетровської області м. Дніпро пропонує гостям міста послуги 67 готелів усіх категорій загальною місткістю 3467 місць, що складає 43% загальнообласного фонду розміщення. Значна частина з них представлена малими готелями від 3 до 20 номерів, у чотирьох готелях («Україна», «Жовтневий», «Динамо», «Південний») номерний фонд становить від 40 до 100 одиниць і тільки три готелі міста («Світанок», «Свердловськ», «Дніпропетровськ») належать до формату великих готелів (понад 100 номерів). Майже 60 підприємств розташовані в центральній частині міста. За даними Дніпропетровського державного центру стандартизації, метрології та сертифікації, на сьогодні сертифікати відповідності отримали 16 готелів.

Єдиним п'ятизірковим готелем у місті є «Україна». 4 зірки мають 5 готелів («Асторія-люкс», «Катеринославський», «Академія», «Парк-Готель», «Європейський», «Light Hotel»), 3 зірки – 6 готелів («Дніпропетровськ», «Надія», «Схід», «Меридіан», «Асторія», «Транзит»), 2 зірки – 2 готелі («Світанок», «Патріот»), 1 зірку – 2 готелі («Південний», «Свердловськ»).

Ще один п'ятизірковий – готельний комплекс «Sunray» знаходиться в місті Підгородне, у 20 км від центру м. Дніпра. Чоти-

ризіркові готелі – заміський «GoodZone», бізнес-готелі «Reikartz», «Axelhof» та готель «MENORAH HOTEL». На цей час великі міжнародні готельні мережі в місті не представлені [8].

Окрім обласного центру, значну роль у розвитку регіонального туризму відіграють великі готелі, розташовані в інших містах та селищах області. Вони забезпечують комфортне розміщення для гостей, які цікавляться культурними, оздоровчими, спортивними та природними ресурсами регіону.

Аналіз роботи діяльності колективних засобів розміщення в Україні та Дніпропетровській області було проведено за період з 2014 по 2020 рр. Цей лан досліджень використано з огляду на такі чинники:

- по-перше, статистичний матеріал за всіма аналізованими показниками був доступний саме за ці періоди, що дозволяє провести об'єктивний і повноцінний аналіз;
- по-друге, аналізувати період Covid-19 та воєнний час є недоцільним через негативний вплив на розвиток всіх господарських галузей, а особливо на туристичну індустрію.

Врахування цих факторів створює значні складнощі в отриманні репрезентативних даних, оскільки під час пандемії та війни туристична діяльність зазнала значного скорочення, що вносить значне спотворення реальної картини розвитку та ефективності діяльності колективних закладів розміщення.

У 2014–2017 рр. обсяги реалізованої продукції (товарів, послуг) колективними засобами розміщення у Дніпропетровській області мали переважно зростаючу тенденцію, досягнувши піку в 2019 р. (314,4 млн грн). Проте у 2020 р. через вплив пандемії COVID-19 спостерігалось суттєве зниження до 245,9 млн грн (табл. 1).

Значну частку доходів формують готелі та подібні засоби розміщення (КВЕД 55.10). У 2019 р. вони забезпечили найбільший обсяг доходів – 230,9 млн грн, що свідчить про їх провідну роль у загальній структурі доходів від колективних засобів розміщення області.

За період дослідження питома вага колективних засобів розміщення Дніпропетровської області у загальноукраїнських показниках коливалася у межах 2,4–3,9%. Найвищий показник (3,9%) було досягнуто у 2020 р., що може бути зумовлено нерівномірним впливом пандемії на регіони України (табл. 2).

Таблиця 1

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) колективними засобами розміщення в Україні та Дніпропетровській області, тис. грн

Регіон	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Діяльність засобів розміщування на період відпустки та іншого тимчасового проживання (КВЕД 55.20)							
по Україні	598337,5	580075,5	700282,6	906268,6	1130564	1579748,4	1182359,8
по Дніпропетровській області	38342,4	44781,9	79047,2	97473,8	103798,5	83488,4	46618,4
Діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщування (КВЕД 55.10)							
по Україні	3176561,8	4501250,5	6352042,5	7895318	9479438,3	9884154,4	5091009,1
по Дніпропетровській області	101543,8	112648,5	178076,6	126304,4	152846,8	230934	199283,5
Разом діяльність колективних засобів розміщення							
по Україні	3774899,3	5081326	7052325,1	8801586,6	10610002,3	11463902,8	6273368,9
по Дніпропетровській області	139886,2	157430,4	257123,8	223778,2	256645,3	314422,4	245901,9
Питома вага КЗР у Дніпропетровській області, %	3,7	3,1	3,6	2,5	2,4	2,7	3,9

Джерело: [9]

Таблиця 2

Попит на продукцію (товари, послуги) колективних засобів розміщення в Україні та Дніпропетровській області

Показник	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1. Кількість осіб, що перебували у колективних засобах розміщування, тис. осіб, в т. ч.:							
– по Україні	5424	5780	6545	6661	4826	4605	2219
– Дніпропетровська область	440	418	447	423	384	377	151
Частка області в загальній кількості, %	8,1	7,2	6,8	6,3	8,0	8,2	6,8
3. Кількість іноземців що перебували у колективних засобах розміщування по Україні, тис. осіб, в т. ч.:							
– по Україні	551,5	665,8	863,7	932,5	798,9	812,7	218,3
– Дніпропетровська область	16,7	18,1	20,6	22,1	1,1	13,6	4,4
Частка області в загальній кількості, %	3,0	2,7	2,4	2,4	0,1	1,7	2,0
5. Кількість резидентів України, що перебували у колективних засобах розміщування, тис. осіб, в т. ч.:							
– разом по Україні	4872	5114	5681	5729	4027	3792	2000
– Дніпропетровська область	423	400	426	401	383	364	147
Частка по області в загальній кількості, %	8,7	7,8	7,5	7,0	9,5	9,6	7,3

Джерело: [9]

Засоби розміщення на період відпустки та іншого тимчасового проживання (КВЕД 55.20) демонструють меншу частку доходів порівняно з готелями, що свідчить про менший розвиток туристично-рекреаційного сегмента в регіоні та зосередженість на бізнес-туризмі та транзитному розміщенні.

Попри певні коливання, Дніпропетровська область демонструє стабільний внесок у загальноукраїнські показники діяльності

колективних засобів розміщення. Подальший розвиток інфраструктури, зокрема у сфері відпусткового туризму, може підвищити конкурентоспроможність регіону.

У 2014–2019 рр. кількість осіб, які перебували у колективних засобах розміщення, зростала як в Україні (з 5424 тис. до 6661 тис.), так і в Дніпропетровській області (з 440 тис. до 447 тис.). Проте в 2018 р. спостерігалось суттєве скорочення

цього показника через пандемію COVID-19 (до 2219 тис. осіб по Україні та до 151 тис. осіб в області).

Частка Дніпропетровської області в загальній кількості осіб поступово знижувалася, з 8,1% у 2014 р. до 6,8% у 2020 р., підкреслюючи слабкий розвиток регіону порівняно з іншими областями України.

Загальна кількість іноземців, що перебувають у КЗР України, зростала з 551,5 тис. у 2014 р. до 932,5 тис. у 2017 р., а потім знижувалася. У 2020 р. цей показник склав лише 218,3 тис., через пандемічні обмеження.

У Дніпропетровській області кількість іноземців зменшилася з 16,7 тис. у 2014 р. до 4,4 тис. у 2020 р., демонструючи значно меншу частку (2,0% у 2020 р.) порівняно з загальноукраїнськими показниками, що свідчить про слабкий розвиток міжнародного туризму в регіоні.

Кількість резидентів України, які користувалися КЗР, мала позитивну динаміку до 2017 р. (зростання з 4872 тис. у 2014 р. до 5729 тис.), але у 2020 р. знизилася до 2000 тис. осіб.

Частка резидентів України у КЗР у Дніпропетровській області залишалася відносно стабільною та навіть зростала в окремі роки, досягнувши піку 9,6% у 2019 р., відтіняючи важливу роль внутрішнього туризму для регіону.

Розглядаючи потенціальні можливості регіону, для розвитку внутрішнього туризму, родимо висновок про стабільне збільшення кількості резидентів, використовуючих КЗР.

Зниження кількості іноземців у регіоні, вказує на необхідність залучення іноземних туристів через покращення інфраструктури, сервісу та маркетингових стратегій.

Вплив пандемії на показники 2020 р. підкреслює важливість адаптації туристичної інфраструктури до сучасних викликів, зокрема таких як створення безпечних умов та цифровізація послуг.

Аналіз даних за 2014–2020 рр. свідчить, що завантаженість КЗР в Україні значно знизилася, особливо у 2020 р., коли пандемія COVID-19 спричинила різке скорочення попиту на туристичні послуги (табл. 3).

У відносних показниках загальний рівень завантаженості КЗР по Україні знизився з 59,9% у 2014 р. до 11,0% у 2020 р. У Дніпропетровській області цей показник також зазнав зниження – з 63,3% до 12,4%. Скорочення кількості закладів розміщення та місць (ліжок) у поєднанні зі зменшенням середньої тривалості перебування свідчить про кризу в галузі. Однак Дніпропетровська область зберегла кращі показники завантаженості порівняно із середньоукраїнськими, демонструючи відносно високий попит на місцеві туристичні послуги.

Таблиця 3

Завантаженість колективних засобів розміщення по Україні та в Дніпропетровській області

Показник	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Кількість КЗР по Україні, од.	4572	4341	4256	4115	1591	1626	1337
2. Кількість КЗР по Дніпропетровській області, од.	265	253	254	228	93	106	87
3. Кількість місць (ліжок) у КЗР по Україні, од.	135518	132535	135916	133396	181242	186840	155029
4. Кількість місць (ліжок) у КЗР по Дніпропетровській області, од.	8341	8096	7740	7758	11826	13070	8047
5. Середня тривалість перебування іноземців у КЗР по Україні, діб	2,7	2,6	2,4	2,4	2,1	2,1	2,0
6. Середня тривалість перебування іноземців у КЗР Дніпропетровської області, діб	2,7	2,2	2,4	2,6	2,9	2,6	2,7
7. Середня тривалість перебування резидентів України у КЗР по Україні, діб	4,4	4,2	3,7	3,7	2,5	2,2	2,4

Закінчення таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7	8
8. Середня тривалість перебування резидентів України у КЗР по Дніпропетровській області, дів	4,4	4,2	3,7	3,7	2,5	2,2	2,4
9. Річна потужність КЗР по Україні, ліжок							
10. Річна потужність КЗР по Дніпропетровській області, ліжок	3044465	2955040	2825100	2831670	4316490	4770550	2937155
11. Фактична завантаженість КЗР по Україні, тис. ліжко-днів	29632,7	25935,3	26426,0	26765,9	12768,6	12446,8	6227,4
12. Фактична завантаженість КЗР по Дніпропетровській області, ліжко-днів	1925865	1717394	1619074	1553008	984349	830161	365549
13. Завантаженість КЗР по Україні, %	59,9	53,6	53,3	55,0	19,3	18,3	11,0
14. Завантаженість КЗР по Дніпропетровській області, %	63,3	58,1	57,3	54,8	22,8	17,4	12,4

Джерело: розраховано автором за [9]

Причинами такого спаду в цілому у секторі колективних засобів розміщення стали: економічна нестабільність, зростання конкуренції з боку альтернативних форм розміщення (оренда житла через онлайн-платформи), карантинні обмеження, які призвели до зменшення мобільності людей та зниження платоспроможності населення.

Ефективність і масштаби діяльності колективних закладів розміщення є важливим індикатором розвитку туристичної галузі регіону. Заклади розміщення забезпечують туристів необхідними умовами для комфортного перебування, створюючи додану вартість для місцевої економіки.

Одним із ключових факторів, впливаючих на ефективність та обсяги наданих послуг, є рівень інвестицій – як загальних у регіон, так і безпосередньо спрямованих у сектор «Тимчасове розміщення». Стан інвестиційної активності у Дніпропетровському регіону, в т. ч. у секторі «Тимчасове розміщення» наведено в табл. 4.

Аналіз капіталовіддачі від інвестицій у сектор «Тимчасове розміщення» свідчить про доцільність концентрації вкладень у перспективні галузі ніж середньорегіональні інвестиції. Однак, зниження капіталовіддачі від регіональних інвестицій вимагає аналізу та оптимізації інвестиційної політики.

Загальні інвестиції у Дніпропетровську область формують економічну базу, яка

дозволяє підтримувати інфраструктуру, транспорт, а також соціальні та культурні об'єкти. Вони створюють сприятливі умови для бізнесу, зокрема для сфери туризму. Наприклад, розвиток транспортних шляхів, будівництво сучасних об'єктів та модернізація наявних забезпечує підвищення привабливості регіону для туристів і бізнесу.

Інвестиції у сектор розміщення також безпосередньо впливають на якість і доступність послуг. Вони можуть бути спрямовані на оновлення інтер'єрів, впровадження сучасних технологій у процес обслуговування клієнтів, навчання персоналу та розширення кількості номерів. Такі вкладення сприяють зростанню конкурентоспроможності закладів розміщення, що дає їм змогу відповідати запитам сучасних туристів.

Аналізуючи статистичні дані табл. 4, можна виявити, значний позитивний вплив загальних інвестицій у регіон на обсяги реалізованої продукції (коефіцієнт кореляції дорівнює 0,743), в т. ч. і послуги закладів розміщення (рис. 1).

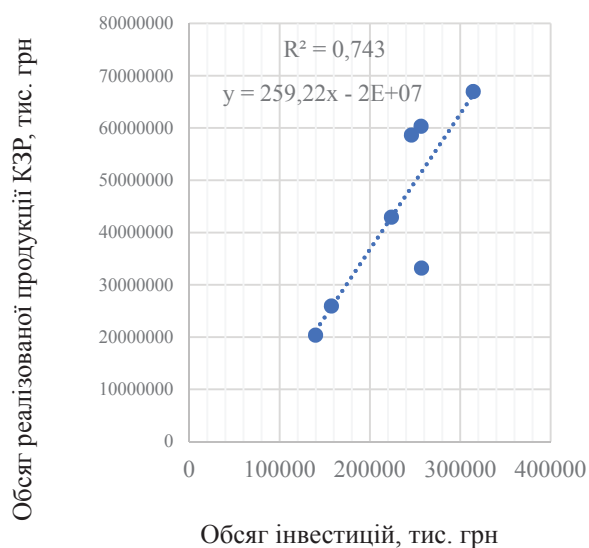
Проте слід відмітити, що інвестиції безпосередньо у сектор «Тимчасове розміщення» слабо корелюють з показниками доходу (коефіцієнт дорівнює 0,0002), та свідчить про низький вплив специфічних інвестицій в цей сектор і часто не є достатніми для значного впливу на загальну картину або вказує на більш тривалий період для прояву.

Таблица 4

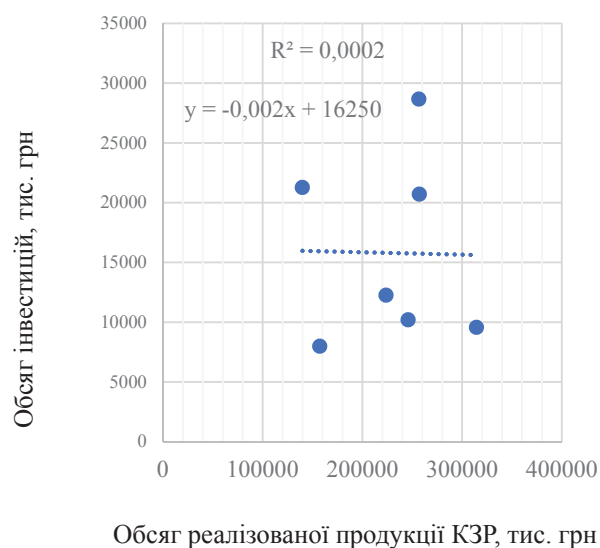
Інвестиційна активність у Дніпропетровській області, сектор «Тимчасове розміщення»

Показник	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1. Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) КЗР по Дніпропетровській області, тис. грн	139886,2	157430,4	257123,8	223778,2	256645,3	314422,4	245901,9
2. Інвестиції по Дніпропетровській області, тис. грн	20356546	25919884	33169056	42908537	60288615	66951109	58601434
3. Інвестиції по Дніпропетровській області у сектор «Тимчасове розміщення», тис. грн	21268	7982	20705	12253	28661	9560	10185
4. Капітало-віддача від регіональних інвестицій, грн/грн	0,007	0,006	0,008	0,005	0,004	0,005	0,004
5. Капітало-віддача від інвестицій у сектор «Тимчасове розміщення», грн/грн	6,58	19,72	12,42	18,26	8,95	32,89	24,14

Джерело: розраховано автором за [9]

а)

б)

Рис. 1. Залежність обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг) КЗР по Дніпропетровській області від загальних інвестицій по Дніпропетровській області (а) та інвестицій у сектор «Тимчасове розміщення» (б)

Джерело: побудовано автором

Тому інвестиції в традиційні послуги тимчасового розміщення можуть не бути достатніми для значного підвищення ефективності цього сектору, особливо в умовах післявоєнного відновлення.

В умовах війни та післявоєнного відновлення економіки потреби людей змінюються і для успішного розвитку закладів розміщення необхідно реагувати на нові виклики. Одним із найбільш перспек-

тивних шляхів підвищення ефективності є диверсифікація послуг, зокрема через надання рекреаційних програм, зосереджених на організації здорового способу життя.

Саме тому диверсифікація послуг стає критично важливою для підвищення конкурентоспроможності закладів розміщення. Одним із напрямків, що може забезпечити ефективність у цей складний період, є розвиток програм для відновлення фізичного здоров'я. Спеціалізовані оздоровчі послуги, такі як масажі, фізіотерапія, заняття в тренажерних залах, басейни, а також програми по детоксикації організму, можуть стати ключовими для залучення відвідувачів, які шукають можливості для реабілітації свого організму.

Крім того, ментальне здоров'я зараз є не менш важливим аспектом. Психологічні травми війни, стрес, тривожність, депресія – усе це стає вклинюється в повсякденне життя багатьох людей. Тому створення спеціалізованих програм психологічної підтримки, медитаційних та релаксаційних сесій, а також індивідуальних консультацій психологів чи психотерапевтів може бути дуже корисним для тих, хто прагне відновити своє психоемоційне здоров'я. Курси медитації, арт-терапія, йога та психологічні тренінги дозволяють не лише відновлювати сили, а й підтримувати внутрішній баланс організму людини, що є особливо важливим у цей складний період.

Висновки. Диверсифікація послуг, поєднуючих фізичне відновлення та психічне здоров'я, може стати потужною конкурентною перевагою для закладів розміщення. Пропонуючи не тільки базове розміщення, але і програми, враховуючі потреби людей у відновленні, заклади можуть забезпечити високу лояльність клієнтів та стати місцем, де не тільки відпочивають, а і відновлюють власне здоров'я.

Загалом для підвищення ефективності колективних закладів розміщення необхідно дотримуватися збалансованого підходу. Загальні інвестиції мають супроводжуватися цільовими програмами підтримки сектору розміщення, створенням фондів розвитку готельного бізнесу, запровадженням пільгових умов кредитування для модернізації закладів та стимулюванням партнерства між приватним і державним секторами.

Ефективність та обсяги послуг, що надаються колективними закладами розміщення, залежать від взаємодії різних видів інвестицій. Загальні інвестиції створюють

основу для регіонального розвитку, тоді як специфічні вкладення у сектор розміщення забезпечують якісне покращення послуг. Лише за умови гармонійного поєднання цих двох напрямків інвестицій, можна досягти стійкого зростання туристичної галузі та розвитку регіону загалом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Басюк Д.І., Розметова О.Г. Сучасні тенденції розвитку готельного господарства України. *Вісник СНАУ. Серія «Економіка та менеджмент»*. 2017. № 5. С. 64–66.
2. Басюк Д.І., Івченко Л.О., Ткачук Н.А., Верес К.О. Оцінка впливу макроекономічних факторів на розвиток готельного господарства в Україні. *Наукові праці НУХТ*. 2019. Том 25. № 1. DOI: <https://doi.org/10.24263/2225-2924-2019-25-1-5>
3. Бондаренко Ю.Г., Кулиняк І.Я. Оцінювання діяльності колективних засобів розміщення як організації рекреаційної сфери. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. *Проблеми економіки та управління*. 2018. № 2. С. 3–15. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/dec/15200/visnyk2018-3-15.pdf>
4. Капліна Т.В., Капліна А.С., Тагільцева Я.М. Моніторинг стану підприємств готельного господарства України і Полтавського регіону. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2022. № 1 (105). С. 138–147. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2022-1-18>
5. Матвійчук Л., Лепкий М., Молнар-Бабіля Д. Регіональний аналіз розвитку готельного господарства в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. № 31. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-68>
6. овікова Н.І. Використання засобів розміщення в рекреаційній діяльності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. № 5. С. 119–127. URL: <https://gj.journal.kspu.edu/index.php/gj/article/view/194>
7. Олійник О.С. Динаміка розвитку готельних підприємств. *Економіка та суспільство*. 2021. № 33. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-68>
8. Стратегія активізації туристичного потенціалу м. Дніпра на 2018–2027 роки: рішення Дніпровської міської ради від 06.12.2017 № 17/27. URL: http://dda.dp.ua/wp-content/uploads/2017/12/17_27.pdf
9. Туристичний барометр України 2021–2022. Національна туристична організація України. URL: <https://nto.ua/assets/files/ntou-statistics-barometer-2021-2022.pdf>
10. Фролова Н.О., Вольва В.О. Статистичний аналіз функціонування підприємств готельного господарства України. *Вісник ХНТУ*. 2020. № 1(72). С. 95–102.

REFERENCES:

1. Basyuk D.I., Rozmetova O.H. (2017) Suchasni tendentsiyi rozvytku hotel'noho hospodarstva Ukrayiny [Modern trends in the development of the hotel industry in Ukraine]. *Visnyk SNAU. Seriya "Ekonomika ta menedzhment"*, vol. 5, pp. 64–66.
2. Basyuk D.I., Ivchenko L.O., Tkachuk N.A., Veres K.O. (2019) Otsinka vplyvu makroekonomichnykh faktoriv na rozvytok hotel'noho hospodarstva v Ukrayini

- [Assessment of the influence of macroeconomic factors on the development of the hotel industry in Ukraine]. *Naukovi pratsi NUKHT*, vol. 25 (1). DOI: <https://doi.org/10.24263/2225-2924-2019-25-1-5>
3. Bondarenko Yu. H., Kulynyak I. Ya. (2018) Otsynuyuvannya diyal'nosti kolektyvnykh zasobiv rozmishchennya yak orhanizatsiyi rekreatsionoyi sfery [Evaluation of the activities of collective accommodation facilities as organizations of the recreational sphere]. *Visnyk Natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politehnika". Problemy ekonomiky ta upravlinnya*, vol. 2, pp. 3–15. Available at: <https://science.ipnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/dec/15200/visnyk2018-3-15.pdf>
 4. Kaplina T.V., Kaplina A.S., Tahil'tseva Ya.M. (2022) Monitorynh stanu pidpryyemstv hotel'noho hospodarstva ukrayiny i Poltavs'koho rehionu [Monitoring the state of hotel enterprises in Ukraine and the Poltava region]. *Naukovyy visnyk Poltavs'koho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriya "Ekonomichni nauky"*, vol. 1 (105), pp. 138–147. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2022-1-18>
 5. Matviychuk L., Lepkyy M., Molnar-Babilya D. (2021) Rehional'nyy analiz rozvytku hotel'noho hospodarstva v Ukrayini [Regional analysis of the development of the hotel industry in Ukraine]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 31. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-68>
 6. Novikova N.I. (2016) Vykorystannya zasobiv rozmishchennya v rekreatsioniy diyal'nosti [Using of accommodation facilities in recreational activities]. *Naukovyy visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu*, vol. 5, pp. 119–127. Available at: <https://gj.journal.kspu.edu/index.php/gj/article/view/194>
 7. Oliynyk O.S. (2021) Dynamika rozvytku hotel'nykh pidpryyemstv [Dynamics of hotel enterprise development]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 33. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-68>
 8. Stratehiya aktyvizatsiyi turystychnoho potentsialu m. Dnipra na 2018–2027 roky: rishennya Dniprovs'koyi mis'koyi rady vid 06.12.2017 № 17/27 [On approval of the Strategy for activating the tourism potential of the city of Dnipro for 2018–2027: decision of the Dnipro City Council of 06.12.2017 No. 17/27]. Available at: http://dda.dp.ua/wp-content/uploads/2017/12/17_27.pdf
 9. Turystychnyy barometr Ukrayiny 2021–2022. Natsional'na turystychna orhanizatsiya Ukrayiny. Available at: <https://nto.ua/assets/files/ntou-statistics-barometer-2021-2022.pdf>
 10. Frolova N.O., Vol'va V.O. (2020) Statystychnyy analiz funktsionuvannya pidpryyemstv hotel'noho hospodarstva Ukrayiny [Statistical analysis of the functioning of hotel enterprises in Ukraine]. *Visnyk KHNTU*, vol. 1(72), pp. 95–102.

Стаття надійшла до редакції 14.11.2024.
The article was received 14 November 2024.